

พลเมืองของสังคมไทย ในความสามานฉันท์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

พลเมืองของสังคมไทย
 ในความสามานอันท์

เรื่อง	พลเมืองของสังคมไทยในความสามานฉันท์
ปีที่พิมพ์	มีนาคม ๒๕๕๙
จำนวนหน้า	๔๘ หน้า
พิมพ์ครั้งที่ ๑	จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
จัดทำโดย	กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๑ - ๙๕ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๒
ข้อมูล	นางฟ้าดาว คงนคร
ศิลปกรรม	นางสาวณัฐนันท์ วิษิตพงษ์เมธี
พิมพ์	นางสาวดลธิ์ จุลนานนท์
พิมพ์ที่	สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๑๑๗ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๑๒๒

คำนำ

จุดสารเรื่อง “พลเมืองของสังคมไทยในความสมานฉันท์” จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่อง พลเมืองของสังคมไทยในความสมานฉันท์ โดยจะกล่าวถึงความหมาย หลักการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยที่ทำให้สังคมเกิดสันติสุข ประกอบด้วยหลักการที่ทุกคนจะต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อสร้างสรรค์ให้สังคมเกิดความสมานฉันท์ แนวทางการสร้างความสมานฉันท์ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ในสังคมไทย กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีสู่ความสมานฉันท์ที่ไม่ใช้ความรุนแรง ตลอดจนบทบาทสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลส่งผลกับความสมานฉันท์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า การให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าวจะเกิดประโยชน์แก่ผู้อ่าน และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคมไทย ให้มีความสมานฉันท์เพื่อความสันติสุขของประเทศต่อไป

สารบัญ

	บทนำ	๗
	ความหมาย	๙
	หลักการสร้างความสามานฉันทึนสังคมไทย	๑๑
	แนวทางการสร้างความสามานฉันทึนสังคมไทย	๒๓
	แนวคิดระบบอุปถัมถึนในการสร้างความสามานฉันทึนสังคม	๒๘
	ปัจจัยที่ก่อใ้เกิดความสามานฉันทึนสังคมไทย	๓๑
	กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีสู่ความสามานฉันทึน	๓๖
	บทบาทสื่อมวลชนกับความสามานฉันทึน	๔๐
	บทสรุป	๔๕
	บรรณานุกรม	๔๗

บทนำ

ในสังคมมนุษย์การดำเนินชีวิตจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กัน ฟังพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งแต่ละสังคมจะมีความแตกต่างกัน ทั้งชาติพันธุ์ สภาพแวดล้อมทางสังคม วิถีชีวิต ความเชื่อ และ วัฒนธรรม ความแตกต่างนี้อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งได้ เช่นเดียวกับสังคมไทยในปัจจุบันที่เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเด็นต่าง ๆ หลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นความคิดที่หลากหลาย ทศนคติ ความรู้สึก ค่านิยม ซึ่งปัญหาความขัดแย้งเหล่านี้ ก่อให้เกิดความเสียหายและส่งผลกระทบต่อหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง โดยหลายฝ่ายต่างก็พยายามหาทางแก้ไข ซึ่งหากจะให้เกิดผลสำเร็จได้นั้น ทุกคนในสังคมต้องร่วมมือร่วมใจกันสร้างสรรค์สังคม ให้มีวิถีชีวิตด้วยความรักใคร่ปรองดอง และมีความสามัคคีกัน เป็นสังคมแห่งความสมานฉันท์ที่มีแต่ความสันติสุข ถึงแม้ว่าสภาพปัจจุบันของสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยของความเจริญทางด้านเทคโนโลยีก็ตาม

การสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความสมานฉันท์
ได้นั้น สำคัญอย่างยิ่งคือ พลเมืองในสังคมจะต้องปฏิบัติตน
ตามกฎหมาย มีเหตุมีผล รับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม เสียสละ
เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีการเสริมสร้างแนวความคิดการเคารพ
ซึ่งความแตกต่างทางความคิด วัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา อีกทั้ง
ร่วมมือกันฟื้นฟูหล่อหลอมคุณธรรม จริยธรรม และเข้าไปมีส่วนร่วม
ทางสังคม ทางการเมือง เพื่อสร้างสังคมชุมชนให้มีความเข้มแข็ง
ให้มีความพร้อมและมีศักยภาพในการจัดการกับปัญหาข้อขัดแย้ง
ที่เกิดขึ้นให้ได้อย่างสันติ สิ่งทีกล่าวเหล่านี้ถ้าทุกคนเข้าใจหลักการ
แนวคิด แนวทาง ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ถูกต้อง และ
ร่วมมือกันแก้ไขอย่างจริงจังแล้ว ก็จะทำให้วิถีชีวิตของพลเมือง
เป็น “พลเมืองของสังคมไทยในความสมานฉันท์” ที่แท้จริง
ภายใต้สังคมที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นสำคัญ

พลเมืองของสังคมไทยในความสมานฉันท์

ความหมายของ “พลเมืองของสังคมไทยในความสมานฉันท์”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้ให้ความหมายของคำว่า “พลเมือง” “สังคม” และ “สมานฉันท์” ไว้ดังนี้

พลเมือง หมายถึง ประชาชน ราษฎร ชาวประเทศ

สังคม หมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน

สมานฉันท์ หมายถึง ความพอใจร่วมกัน ความเห็นพ้องกัน (ซึ่งมาจากคำว่า สมานะ แปลว่า เสมอกัน เท่ากัน และฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ความรักใคร่ ความชอบใจ และความยินดี)

คำว่า “สมานฉันท์” เป็นคำที่ไม่ค่อยได้ยินกันบ่อยนัก จนกระทั่งมีการตั้ง **คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ หรือ กอส.** (The National Reconciliation Commission) ขึ้น โดยมี นายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน เราจึงได้ยินได้ฟังคำนี้บ่อยมากขึ้น ทั้งนี้ ความหมายของคำว่า “สมานฉันท์” ของคณะกรรมการชุดนี้ คงต้องการให้ความหมายในเชิงภาษาอังกฤษ คือ คำว่า Harmony ซึ่งแปลว่า “ความกลมกลืน ความปรองดอง และความสามัคคี”

สำหรับคำว่า **“สังคมไทย”** ศาสตราจารย์พระยา
อนุมานราชชน ได้อธิบายความหมายไว้ว่า

สังคมไทย หมายถึง ชนทุกกลุ่มที่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน โดยมี
วัฒนธรรมไทยเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต สังคมไทยมิได้เน้น
เฉพาะชนเชื้อชาติไทยเท่านั้น แต่รวมถึงชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ซึ่งอาจมี
เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมบางอย่างแตกต่างกัน แต่ทุกกลุ่ม
ยึดถือวัฒนธรรมไทยเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตร่วมกัน

สังคมไทย หมายถึง กลุ่มชนชาติที่อาศัยอยู่ร่วมกันใน
ประเทศไทย มีขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทย มีเอกลักษณ์
ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นต่างจากสังคมอื่น ได้แก่ ภาษาพูด ภาษาเขียน
การแต่งกาย ความเชื่อ มารยาท อาหาร การดำเนินชีวิตที่มี
พุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า **“พลเมืองของ
สังคมไทยในความสมานฉันท์”** จึงหมายถึง ประชาชนชาวไทย
ที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันด้วยความรักใคร่ ประองดอง และ
ความสามัคคีกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณี
วัฒนธรรมไทยเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต โดยการอยู่ร่วมกัน
จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้สังคมเกิด
สันติสุข

หลักการสร้างความสามานอันท์ในสังคมไทย

ในอดีตวิถีชีวิตของคนไทยเป็นสังคมที่มีความผูกพันกันในระบบเครือญาติ มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมที่ดั่งามเป็นหลักในการดำเนินชีวิต แต่ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ได้ลดน้อยลงไป หันมาให้ความสำคัญกับวัตถุและความทันสมัยทางเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ความเสื่อมทางด้านศีลธรรมเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมไทยที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมไทยมีความสุขได้นั้น ทุกคนจะต้องมีหลักการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตเพื่อขจัดปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งประกอบด้วย ๔ หลัก ดังนี้

๑. หลักกฎหมาย ความมีเหตุผล และสันติวิธี

สังคมไทยจะมีความสุขและเกิดสันติสุขได้นั้น คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต มีการตัดสินใจดำเนินการใด ๆ คำหนึ่งถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ ใช้หลักเหตุผลตามความพอเพียง หลักกฎหมาย ศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม รวมทั้งจารีตประเพณีที่สังคมไทยได้ถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน มาประกอบในการพิจารณาตัดสินใจที่มีใช้คำนึงถึงความอยาก ความโลภ และมีวิธีการจัดการกับความขัดแย้งด้วยการใช้สันติวิธีที่น่าจะมีการสูญเสียน้อยที่สุด โดยไม่ใช้ความรุนแรง

๒. หลักการปฏิบัติตามเสียงข้างมาก รับฟังเสียงข้างน้อย

ระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองโดยประชาชนส่วนใหญ่จึงให้ความสำคัญกับหลักการเสียงข้างมาก (Majority Rule) ในการตัดสินใจขัดแย้งทุกระดับ โดยหลักการเสียงข้างมาก หมายความว่า การตัดสินใจใด ๆ ของกลุ่มหรือคณะบุคคล หลังจากที่ได้มีการปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นพอสมควรแล้ว ให้มีการตัดสินใจโดยถือเสียงข้างมากเป็นเสียงชี้ขาด เพื่อให้สามารถดำเนินการเป็นรูปธรรมต่อไปได้ เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนสูงสุดจะเป็นผู้ที่ได้รับเลือก หรือในการออกเสียงประชามติ เรื่องที่มีผู้เห็นด้วยมากที่สุดจะได้รับการนำไปปฏิบัติ หรือกรณีการออกเสียงลงมติในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ก็จะใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ตัดสิน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หลักการเสียงข้างมาก (Majority Rule) ต้องดำเนินควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights) ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันว่าฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีการใด ๆ ที่เห็นแก่ผลประโยชน์ของกลุ่มพวกพ้องตน แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมให้ทุกฝ่ายสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยฝ่ายเสียงข้างน้อย (Minority Rights) จะต้องได้รับความคุ้มครอง ขณะที่ต้องยอมรับฟังเสียงส่วนใหญ่ไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในสังคม

๓. หลักการรับผิดชอบและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น นอกจากจะมีสิทธิและเสรีภาพแล้ว สิ่งที่เราขาดไม่ได้อีกประการหนึ่งคือ ความรับผิดชอบ นั่นหมายถึง การรู้จักหน้าที่ของตนเอง ว่าควรทำอะไร ให้เหมาะสม ถูกต้องตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ถูกกาลเทศะ หรืออาจหมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความเอาใจใส่ จดจ่อ ตั้งใจ มุ่งมั่นต่อหน้าที่การงาน การศึกษาเล่าเรียน และการเป็นอยู่ของตนเอง ตลอดจนสังคมอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ในเวลาที่กำหนด ยอมรับผลการกระทำทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น รวมทั้งปรับปรุงการปฏิบัติให้ดีขึ้นด้วย โดยทุก ๆ คนต่างมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเล่าเรียน หน้าที่การงาน ครอบครัว สังคม ตลอดจนประเทศชาติ ความรับผิดชอบ มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิต ถ้าผู้ใดไม่มีความรับผิดชอบแล้ว ผู้นั้นย่อมไม่ประสบความสำเร็จในการกระทำสิ่งต่าง ๆ หรือในการทำงาน ดังนั้น ทุกคนจึงควรมีความรับผิดชอบในหน้าที่ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งความรับผิดชอบนั้นประกอบด้วย

❖ ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรับรู้ฐานะและบทบาทของตนที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมจะต้องดำรงตนให้อยู่ในฐานะที่ช่วยเหลือตัวเองได้ รู้จักว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด ยอมรับผลการกระทำของตนเอง ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย เพราะฉะนั้นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองย่อมจะไตร่ตรองดูให้รอบคอบก่อนว่าสิ่งที่ตนเองทำลงไปนั้นจะมีผลดีผลเสียหรือไม่ และจะเลือกปฏิบัติแต่สิ่งที่จะก่อให้เกิดผลดีเท่านั้น

❖ ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้อง และมีส่วนร่วมต่อสวัสดิภาพของสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่างตั้งแต่สังคมขนาดเล็ก ๆ จนถึงสังคมขนาดใหญ่ การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อสังคมไม่มากก็น้อย บุคคลทุกคนจึงต้องมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติต่อสังคม

นอกจากความรับผิดชอบดังกล่าวแล้ว เพื่อความสงบสุขของสังคม คนในสังคมควรจะต้องมีคุณธรรมคือ ความเสียสละ การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม เพราะหากต่างคนต่างเห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่คนอื่นแล้ว ส่วนรวมก็จะเดือดร้อน เมื่อส่วนรวมเกิดความเดือดร้อนแล้ว ความสุข ความสงบจะเกิดขึ้นได้อย่างไร ความเสียสละเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนในสังคมต้องมีน้ำใจเอื้อเพื่อ เสียสละ แบ่งปันให้แก่กัน ไม่มีจิตใจคับแคบ ไม่เห็นแก่ตัว ความเสียสละ จึงเป็นคุณธรรมเครื่องผูกมิตรไมตรียึดเหนี่ยวจิตใจไว้ เป็นเครื่องมือสร้างลักษณะนิสัยให้เป็นคนที่เห็นแก่ประโยชน์สุขส่วนรวมมากกว่า ประโยชน์สุขส่วนตัว

๔. หลักการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมและการเมือง

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลให้ผู้มีส่วนร่วมนั้นเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ ยินยอมปฏิบัติตาม รวมถึงตกลงยอมรับอย่างสมัครใจ และเต็มใจ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะช่วยพัฒนาสังคมทำให้เกิดความสามานฉันท์ได้นั้น ควรประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ถ้าประชาชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหา และสาเหตุของปัญหาด้วยตัวของเขาเอง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมา ก็ไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนจะขาดความเข้าใจ และมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งหนึ่งที่แน่นอนที่สุดคือ ประชาชนเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนได้ดีที่สุด แต่อาจจะมองปัญหาของตนไม่ชัดเจน จนกว่าจะมีผู้อื่นมาช่วยวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหา

ขั้นตอนที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน การวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ประชาชนรู้จักวิธีการคิด เกิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ประชาชนมีกำลังแรงงาน และมีประสบการณ์ที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมในขั้นตอนนี้ได้ เพราะกิจกรรมที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่พัฒนาแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ถ้าหากให้ประชาชนร่วมลงทุนในกิจกรรมแล้ว ทำให้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ รักและห่วงแหน และจะทำให้เกิดการเรียนรู้ สามารถดำเนินกิจกรรมนั้นได้อย่างต่อเนื่อง และประสบความสำเร็จด้วยตนเอง ถึงแม้บางครั้งเกิดปัญหา ก็จะ สามารถแก้ไขปัญหาได้ เนื่องจากรู้ถึงสาเหตุของปัญหาจากข้อเท็จจริงที่ได้เรียนรู้มาตั้งแต่เริ่มทำกิจกรรม

ขั้นตอนที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน เพื่อที่จะสามารถบอกได้ว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร ดังนั้นในการประเมินผลควรที่จะต้องมีทั้งประชาชนภายในชุมชนเอง และบุคคลภายนอกชุมชน ช่วยกันพิจารณาว่ากิจกรรมที่กระทำลงไปนั้นเกิดผลดีหรือไม่ดีอย่างไร ซึ่งจะทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยผลการติดตามและประเมินผลงานนั้นจะเป็นข้อมูลที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงงานต่อไปให้เกิดผลดีมากขึ้น

การมีส่วนร่วมของประชาชน นับว่าเป็นหลักการหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาสังคมให้เกิดความสมานฉันท์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในปัจจุบันที่ทุกสังคมเน้นบทบาทของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมและการเมือง ซึ่งจำเป็นที่ทุกคนจะต้องเข้าใจความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ที่ถูกต้องเสียก่อน เพื่อจะนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดความสมานฉันท์ในสังคมได้อย่างสันติสุข ทั้งนี้ ได้มีนักวิชาการบางท่านได้ให้คำนิยามของคำว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ไว้ อาทิ

เจมส์ แอล เครยัน ได้กำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นกระบวนการที่รวบรวมเอาความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่าง ๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทาง และเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่าและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน

ศ. ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ดร. ถวิลวดี บุรีกุล กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุก ๆ คน ได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (**Public Participation**) เป็นกระบวนการซึ่งประชาชนได้มีโอกาสได้แสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทาง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การนำเอาค่านิยมความคิดเห็นของสาธารณชนเข้าสู่การตัดสินใจ เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจที่สำคัญ แก้ปัญหาความขัดแย้ง สร้างความเชื่อมั่น จึงเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม เป็นการสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ การมีส่วนร่วมนอกจากจะช่วยพัฒนาสังคมแล้ว ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ **การมีส่วนร่วมทางการเมือง** ซึ่งถือเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจเพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาล ที่ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความ

รับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย

สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (**Political Participation**) นับเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยประชาชนมีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งรูปแบบหรือวิธีการ และขอบเขต กลุ่มหรือจำนวนของประชาชน ซึ่งผู้มีสิทธิมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดีมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับของพัฒนาการทางการเมือง ความตื่นตัวทางการเมือง และวุฒิภาวะทางการเมืองหรือภูมิปัญญาทางการเมืองของประเทศนั้น ๆ เป็นสำคัญด้วย ทั้งนี้ สังคมไทยมีการปกครองในระบบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน จึงมีความสำคัญอย่างมากที่จะส่งผลให้เกิดความเสมอภาคกันได้ โดยประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ใน ๓ ระดับ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในระดับเบื้องต้น เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง ร่วมพูดคุยอภิปรายเรื่องราวทางการเมืองและสถานการณ์ปัจจุบัน ร่วมลงชื่อเพื่อเสนอเรื่องราวหรือประชาพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งในทางการเมือง รวมกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง เป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นต้น

๒. การมีส่วนร่วมในระดับกลาง เช่น ร่วมเดินขบวนเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม ร่วมปราศรัย ในการชุมนุมเรียกร้องเรื่องราวร่วมลงชื่อเพื่อเสนอให้ฝ่ายที่มีอำนาจตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมอดข้าวประท้วงหรือร่วมกระทำการใดอย่างหนึ่งเพื่อเรียกร้อง เป็นต้น

๓. การมีส่วนร่วมในระดับสูง เช่น ร่วมลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ร่วมก่อตั้งพรรคการเมือง ร่วมก่อตั้งรัฐบาล เป็นต้น

แนวทางการสร้างความสามานฉันท์ในสังคมไทย

ปัจจุบันประชาชนให้ความสนใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมือง และเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น บางครั้งจะเห็นว่ามีกรรวมตัวกันคัดค้านหากนโยบายหรือโครงการของรัฐมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนหรือคนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้บางครั้งก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม ความสงบเรียบร้อยของประเทศ ซึ่งเป็นปัญหาที่ทุกคนจะต้องร่วมกันแก้ไข ด้วยการร่วมกันสร้างสรรค์ เพื่อให้สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความสามานฉันท์ ช่วยกันเสริมสร้างแนวความคิดให้เคารพซึ่งความแตกต่างทางความคิด วัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา รวมทั้งร่วมกันฟื้นฟูหล่อหลอมคุณธรรม จริยธรรม การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและมีจิตสำนึกสาธารณะ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักคุณธรรมแห่งสันติวิธี เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพในการจัดการกับปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้ได้

ทั้งนี้ **รศ. ดร. ชัยวัฒน์ สถาอานนท์** (วิยะดา สิมะเสถียร : ๒๕๔๕) ได้กล่าวถึงแนวทางการสร้างสมานฉันท์ในสังคมไทยไว้ ดังนี้

๑. การเปิดเผยความจริง (Truth) ความจริงเป็นทั้งเครื่องมือและเป้าหมายของการสร้างสังคมสมานฉันท์ การค้นหา การเปิดเผย และการยอมรับความเป็นจริงเป็นหนทางคลี่คลายปัญหาความเคลือบแคลงหวาดระแวงไม่เชื่อใจทั้งของชาวบ้านต่อเจ้าหน้าที่รัฐ และของรัฐต่อชาวบ้าน ผู้นำศาสนา รวมถึงของชาวบ้านต่อชาวบ้านที่ต่างศาสนา การเปิดเผยความจริงนี้ยังเป็นฐานะการขำรงความยุติธรรม ความรับผิดชอบ การให้อภัย และอื่น ๆ เพื่อสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน ขณะเดียวกันก็หาหนทางให้สังคมไทยตระหนักถึงการเปิดเผยความจริงนั้นด้วย ดังคำกล่าวของ

มหาตมะ คานธี กล่าวว่า “ความสมานฉันท์ ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับมนุษย์นั่นคือ ความจริงและความรัก เพราะความสมานฉันท์และสันติวิธีนั้นเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่มจะลงรอยได้ จะสมานความริ้วฉานกันได้จะต้องตั้งอยู่บนการทำความจริงให้ปรากฏการณ์เท่านั้น โดยจริยธรรมของความสมานฉันท์จะเริ่มที่เห็นความสำคัญของความจริง ยอมรับความจริงแม้ว่าความจริงนั้นอาจหมายถึงความผิดพลาดของตัวเอง หรือความผิดพลาดของใครก็ตาม เพราะคนเราจะสมานรอยริ้วฉานแตกแยกจนเกิดฉันทะ (ความชอบ ความพอใจ) ร่วมกันขึ้นได้นั้น ต้องเผชิญหน้ากับความจริงเป็นประการต้น หากบิดเบือนหรือกลบเกลื่อนความจริงย่อมเป็นไปได้ที่จะสมานฉันท์ได้สำเร็จ ยิ่งกว่านั้นการอำพรางความจริงยังส่งผลเสียของความรุนแรง แอบแฝงอีกด้วย” (เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, ๒๕๔๘)

๒. ความยุติธรรม (Justice) ให้ความสำคัญกับความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ด้วยการส่งเสริมแนวคิดวิเคราะห์สังคมไทย ให้มีการเรียนรู้วิธีการมองปัญหาความรุนแรงในบริบทเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม ให้เล็งเห็นคนบริสุทธิ์กลุ่มต่าง ๆ ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง โดยให้ความสำคัญกับความยุติธรรมในทุกระดับชั้น มุ่งแยก “ความผิด” ออกจาก “คนผิด” ซึ่งล้วนตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทั้งสิ้น ตลอดจนใช้กระบวนการยุติธรรมที่มีความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติในการแก้ปัญหความรุนแรง เน้นการบรรเทาความเสียหายให้ทุกฝ่ายกลับคืนสู่สภาพดีดั้งเดิม (restoration) อันเป็นที่มาของแนวคิดเรื่อง กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) คือ ต้องการฟื้นฟูความเสียหายหรือผลกระทบจากการกระทำความผิดให้สังคม เป็นการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิมอันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมเป็นเป้าหมายสุดท้าย

๓. ความพร้อมรับผิด (Accountability) ส่งเสริมระบบและวัฒนธรรมความพร้อมรับผิดในสังคมไทย โดยยึดหลักเมตตาธรรม (ความรัก ความอดทน ความปรารถนาดีที่ไม่เจือด้วยราคะ) ความถูกต้องชอบธรรม และความโปร่งใส

๔. การให้อภัย การให้อภัยต่อกันนั้นทุกฝ่ายต้องตระหนักถึงคุณค่าชีวิตทั้งในฐานะผู้ให้อภัยและผู้ได้รับการให้อภัย อีกทั้งตระหนักถึงความทุกข์ยากของเหยื่อความรุนแรงในทุกชั้น ทุกมิติ ในกรณีการปฏิบัติที่ผิดพลาดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของกลุ่มกรณี

๕. การสานเสวนาระหว่างกัน เป็นการพร้อมรับฟังเปิดใจกว้าง แลกเปลี่ยนความเห็นบนฐานของการมีขันติธรรม (หลักธรรมที่ว่าด้วยความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งรอบตัว) และยึดมั่นในความเป็นพี่น้องกัน การเคารพความหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเชื่อ

๖. สันติวิธี ถือว่าสันติวิธีเป็นวิธีการจัดการกับความขัดแย้งวิธีหนึ่ง และเป็นทางเลือกหลักเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง การใช้สันติวิธีมีเหตุผลสำคัญตรงที่ว่า เป็นวิธีการที่น่าจะมีการสูญเสียน้อยที่สุด อีกทั้งการยึดมั่นในแนวทางศาสนา และวัฒนธรรมของตนเอง รวมถึงปฏิเสธการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

๗. ความทรงจำ การเปิดเผยพื้นที่ให้ความทรงจำที่เจ็บปวด ด้วยการเปิดพื้นที่ให้ข้อมูลเหล่านั้น เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพิ่มเติม จากพื้นที่ประวัติศาสตร์ส่วนกลาง เสริมสร้างการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างของกันและกันมากขึ้น

๘. การใช้จินตนาการในการแก้ปัญหา ไม่ยึดติดกับวิธีการเดิม ๆ ในการแก้ปัญหา พร้อมทั้งจะใช้จินตนาการบนพื้นฐานศาสนธรรมเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน คือรากฐานของการสร้างความสมานฉันท์และสันติสุข

๙. การยอมรับความเสี่ยงใด ๆ ที่อาจเกิดร่วมกัน การแสวงหาทางออกจากปัญหาที่ยังยืนอาจมีความเสี่ยง หรือผลที่คาดไม่ถึงหลายประการ การยอมรับความเสี่ยงหมายถึง ความไว้วางใจ ความเชื่อมั่นที่ประชาชนในพื้นที่มีต่อกัน รวมถึงความกล้าในการยอมรับความเสี่ยงนั้น อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของแนวความคิดสมานฉันท์

แนวคิดระบบอุปถัมภ์ในการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม

ความหมายโดยทั่วไปของคำว่า “การอุปถัมภ์” คือ การ คำจุน การคำชู การสนับสนุน การเลี้ยงดู ในทางการเมืองใช้คำว่า ระบบอุปถัมภ์ หมายถึง การได้รับสิทธิพิเศษจากผู้ใหญ่หรือญาติมิตร ของตน

ระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) เป็นคำที่คนไทย ค้นเคยและรู้จักกันมาอย่างช้านาน ที่มีความเป็นมาคู่กับสังคมไทย โดยเป็นระบบความสัมพันธ์ของคนสองฝ่าย ซึ่งมีความไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายที่อยู่เหนือกว่าคือ มีทรัพยากรมากกว่า หรือสูงศักดิ์ มีอำนาจ มากกว่า จะอยู่ในฐานะอุปถัมภ์ ฝ่ายที่อยู่ต่ำกว่าคือ ผู้ที่มีทรัพยากร น้อยกว่า หรือมีอำนาจด้อยกว่าจะเป็นผู้ได้อุปถัมภ์ โดยความ สัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ เป็นการยอมรับความแตกต่างในเรื่องฐานะของ บุคคล เน้นการพึ่งผู้อื่นและการยึดมั่นตัวบุคคล ซึ่งยังคงมีอิทธิพล ต่อการปกครองเรื่อยมา แต่ทั้งนี้ หากนำระบบอุปถัมภ์มาใช้ให้เกิด ประโยชน์ในทางที่ถูกต้องก็จะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมสมานฉันท์ที่ น่าอยู่ได้อย่างดียิ่ง ดังจะกล่าวได้ว่ามีผู้วิจัยนำแนวคิดระบบอุปถัมภ์ มาวิเคราะห์ใช้เพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย ๒ ระดับ คือ

(๑) ความสัมพันธ์ระดับครอบครัวหรือความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ ที่ตั้งอยู่บนแนวคิดเรื่องกตัญญูทเวทหรือบุญคุณ ที่แสดงออกทั้งคำพูดและการกระทำในรูปของวัฒนธรรมหรือการทํากิจกรรมร่วมกัน คำพูดที่ว่า “เป็นคนบ้านเดียวกัน” “พวกเดียวกัน” “เด็ก ๆ ในหมู่บ้านก็เป็นลูกหลานของเรา” ทำให้มีการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยความนุ่มนวล ทำด้วยความเมตตาต่อกัน ใช้วิธีการว่ากล่าวตักเตือน ห้ามปราม โดยมีแกนนำชาวบ้าน ครูพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กมาร่วมกันคิดร่วมกันแก้ปัญหา มีการดูแลแก้ไขพฤติกรรมผู้กระทำผิดด้วยเครือข่ายชุมชน เป็นการดูแลให้เขาใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างบูรณาการคือ ช่วยเหลือดูแลทุกอย่างเพื่อให้ผู้กระทำผิดปรับพฤติกรรมได้ ในฐานะที่เขาเหล่านั้นเป็นเพื่อนมนุษย์และ “เป็นลูกหลานของเรา” ความเป็นพวกเดียวกันนี้เกิดขึ้นได้แม้ว่าจะมีความแตกต่างกัน ตัวอย่างจากชุมชนบ้านตะโหมด จังหวัดพัทลุง ที่มีทั้งชาวพุทธและมุสลิม ความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกันเพราะมีบรรพบุรุษคนเดียวกัน ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ที่เห็นเป็นรูปธรรมคือ ในวันที่ ๑๕ เมษายนของทุกปี ทั้งชาวพุทธและมุสลิมต่างก็ทำบุญให้บรรพบุรุษ โดยพิธีทางศาสนาของตนในที่แห่งเดียวกัน รับประทานอาหารร่วมกัน

(๒) ความสัมพันธ์ระดับชุมชนและสังคม เป็นความสัมพันธ์ของการพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งมีทั้งหลักการตอบแทนกันที่ถือว่าเป็นหลักการสร้างพันธะทางสังคมในการตอบแทนกัน เป็นกลไกสร้างความร่วมมือเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ และหลักการใช้ประโยชน์ร่วมกันเป็นการใช้พื้นที่ส่วนรวมของชุมชนในด้านต่าง ๆ

เป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีการจัดการร่วมกันของชุมชนโดยกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อควบคุมการใช้พื้นที่อันถือเป็นของสมาชิกในชุมชน ที่ทำให้มีการจัดการร่วมกันได้ดีคือ การเห็นความจำเป็นและประโยชน์ร่วมกันในการจัดการกับปัญหาหรือป้องกันปัญหาเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี ประเด็นที่น่าสนใจคือ การที่ชุมชนมีเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดปัญหา หรือภาวะวิกฤติ เช่น มียาเสพติดในชุมชน การที่ชุมชนมีทรัพยากรหรือผลประโยชน์ซึ่งอาจเป็นต้นเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งกันเมื่อการจัดสรรไม่เป็นธรรมหรือไม่ทั่วถึง วิกฤติเหล่านี้จะทำให้ชุมชนมีการรวมตัวกัน หาทางแก้ปัญหาร่วมกัน สร้างกติกาของชุมชนร่วมกันเพื่อป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นด้วยวิถีทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ กล่าวได้ว่า เป็นทุนทางสังคมของไทยที่อธิบายว่าระบบอุปถัมภ์เป็นเรื่องความสัมพันธ์ของคนทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชนที่ก่อให้เกิดความผูกพันกัน ความรู้สึกว่าเป็น “พวกเดียวกัน” “คนบ้านเดียวกัน” มีการพึ่งพาอาศัย การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำมาซึ่ง “ความไว้วางใจกัน” รวมทั้งการเห็นประโยชน์ร่วมกันในการจัดการกับปัญหาหรือป้องกันปัญหา เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านเกิดการรวมตัวกัน มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในวิถีทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบได้กลับคืนสู่สภาพดีดังเดิม ในการจัดการกับความขัดแย้งของชุมชนนั้น

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ในสังคมไทย

สังคมหรือชุมชนสมานฉันท์ของประเทศไทยมีมาช้านานแล้ว ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ที่เป็นปึกแผ่นอย่างสันติสุขในสังคมไทยนั้น มีปัจจัยอยู่ ๔ ประการดังนี้

ประการที่ ๑ สังคมที่มีสิ่งยึดมั่นยึดถือร่วมกันในจิตใจผ่านสถาบันสำคัญที่เรียกว่า **สถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันศาสนา และวัฒนธรรม** สถาบันพระมหากษัตริย์จะขอกล่าวยกตัวอย่างที่ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ในสังคมไทยในเหตุการณ์หนึ่งจากประวัติศาสตร์การเมืองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นต้นมา มีวิวัฒนาการจากที่กล่าวกันว่าเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบไทย ๆ มาสู่ยุคประชาธิปไตยเบ่งบานในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ (พุทธศักราช ๒๕๑๖ - ๒๕๑๙) และตามมาด้วยระบบเผด็จการโดยพลเรือนชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง ก่อนมีการประสาน

ผลประโยชน์มาสู่ลักษณะของประชาธิปไตยครึ่งใบ จนปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่มีการประกาศรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่กล่าวกันว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ในสถานการณ์การเมืองดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้เพื่อสร้างความสมานฉันท์ทางการเมือง นั่นคือ พระราชดำรัสในเรื่องของความเห็นอกเห็นใจและการให้ความสนับสนุนซึ่งกันและกัน อันเป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีความเอื้อเฟื้อต่อกันและยินดีที่จะช่วยเหลือกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ในทำนองที่สุุดประชาชนทุกคนก็จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ยังทรงเน้นในเรื่องการรู้จักสามัคคี ซึ่งนอกจากเป็นการสร้างความสมานฉันท์ทางการเมืองแล้วยังสามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานทุกสิ่งทุกอย่างให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี ทั้งนี้พระราชดำรัสเกี่ยวกับการรู้จักสามัคคีดังในคราวเสด็จออกมหาสมาคมในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ ดังความตอนหนึ่งว่า

“...ความสามัคคีนี้เช่น คุณธรรมสำคัญประการหนึ่งซึ่งผู้นำและผู้อยู่ร่วมกันจำเป็นต้องมี ทั้งถนัดถใจและต้องนำมาใช้อยู่เสมอ เนื่องด้วยสรรพกิจการงานที่เข็นส่วนรวมทุกด้าน ทุกระดับ ต้องอาศัยบุคคลหลายฝ่ายร่วมกันคิดร่วมกันทำ ถ้าแต่ละฝ่ายเข้ามาช่วยงานกันด้วย ความตั้งใจดีด้วยความรู้ความสามารถ ด้วยความฉลาด มีเหตุผล และด้วยความคิดที่สร้างสรรค์ งานก็จะสำเร็จผลสมบูรณ์งดงามตามประสงค์ทุกประการ...”

สำหรับความสมานฉันท์ที่ผ่าน**สถาบันศาสนา**นั้น สังคมไทยมีความผูกพันกับศาสนา เพราะศาสนาเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิต

ของคนไทย เป็นที่มาของขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน โดยหลักธรรมคำสั่งสอนของทุกศาสนานั้น สอนให้คนเป็นคนดี และสร้างประโยชน์สุขให้แก่สังคมส่วนรวมไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ หรือศาสนาใด ๆ ที่แต่ละคนนับถือ ทุก ๆ ศาสนาจะเชื่อมกลุ่มเกลาจิตวิญญาณให้สร้างพฤติกรรมแสดงออกว่าสิ่งใดควรกระทำ สิ่งใดไม่ควรกระทำ อาทิ การเรียกร้องหาความสามานฉันท์ให้เกิดมีในสังคมที่ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาพุทธที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า

- ❖ ให้ทำดีต่อกัน (เมตตากายกรรม)
- ❖ ให้พูดดีต่อกัน (เมตตาวาจากรรม)
- ❖ ให้คิดดีต่อกัน (เมตตาจิตกรรม)
- ❖ แบ่งปันผลประโยชน์ทั่วถึงกัน (สาธารณโภคี)
- ❖ บังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน (สีลสามัญญาตา)
- ❖ ให้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน (ทิวฐสามัญญาตา)

ทั้งนี้ หลักแห่งความสมานฉันท์ที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ทั้ง ๖ ข้อที่กล่าวข้างต้น เป็นหลักการที่ครอบคลุมหลักการใหญ่ ๓ หลักการ ได้แก่ **ศีล** คือ หลักกฎหมายและการบังคับใช้ **สมาธิ** คือ หลักแห่งความสงบสุขและสันติในการแสดงออกทั้งความคิด คำพูด และการกระทำ **ปัญญา** คือ หลักการแห่งการพัฒนาคนให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเท่าเทียมและมีความสุข นั่นเอง

สถาบันวัฒนธรรม เป็นปัจจัยหนึ่งที่กำลังก่อให้เกิดความสมานฉันท์ในสังคมไทย เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความสามัคคีและสมานฉันท์ของคนในชาติ วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นและสั่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน ตั้งแต่ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี กฎหมาย ศิลปะ จริยธรรม ตลอดจนนิตยาคารและเทคโนโลยีต่าง ๆ จนกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตที่คนในสังคมได้เลือกสรร ปรับปรุงแก้ไข จนถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมายาวนาน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน และสามารถประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน การสืบทอดวัฒนธรรมไทย จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนและสังคมไทย ทำให้คนไทยเป็นผู้มีความรับผิดชอบ รู้จักรักษาระเบียบวินัย มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รู้จักพัฒนาตนเอง เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ส่งเสริมขนบธรรมเนียมที่ดีงาม มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง นับได้ว่าเป็นสถาบันหนึ่งที่เป็นศูนย์รวมที่ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ของสังคมไทยเช่นกัน

ประการที่ ๒ ที่ทำให้สังคมเกิดความสมานฉันท์และเข้มแข็ง คือ **พื้นที่สาธารณะ** การมีพื้นที่สาธารณะ เช่น ศาลาประชาคม สวนสาธารณะ ลานกลางหมู่บ้าน สนามอเนกประสงค์ เป็นต้น ก็จะเป็นปัจจัยที่ทำให้คนในสังคม ในชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน มีกิจกรรมทำร่วมกัน ก็จะทำให้เกิดความรักใคร่ สัมผัสสามัคคี กลมเกลียวกัน มีความคุ้นเคย ทำให้เกิดการสื่อสารและแลกเปลี่ยน ด้วยไมตรีจิตก็จะทำให้สังคมนั้นมีความเข้มแข็งตามมา

ประการที่ ๓ กิจกรรมร่วม ชุมชนจะเป็นปึกแผ่น จะสมานฉันท์ได้ก็ต่อเมื่อไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ แต่จะเข้าร่วมกิจกรรมกัน ตามประเพณี หรือมีกิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้นร่วมกัน เมื่อมีกิจกรรม ร่วมกันก็จะทำให้มีความผูกพันเหมือนญาติพี่น้อง ถ้อยทีถ้อยอาศัย แบ่งปันกัน เกิดความรักใคร่กันสังคมในชุมชนนั้นก็มีความเข้มแข็ง

ประการที่ ๔ มีผลประโยชน์และทรัพยากรร่วมกัน เช่น ใช้แหล่งน้ำร่วมกัน ใช้ป่าชุมชนร่วมกัน ใช้ทุ่งเลี้ยงสัตว์ร่วมกัน ทำให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของร่วมกัน ก็จะเกิดการร่วมมือร่วมใจกัน รักษาผลประโยชน์ก็จะทำให้สังคมในชุมชนนั้นเกิดความสมานฉันท์ สามัคคีกันรักษาผลประโยชน์ของสังคมในชุมชนของตนเอง

กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีสู่ความ สมานฉันท์

การสร้างสังคมสมานฉันท์ จำเป็นต้องอยู่บนเงื่อนไขของการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีโดยการไม่ใช้ความรุนแรงเป็นสำคัญ ยึดมั่นในหลักมนุษยธรรม เพื่อเป้าหมายในการสร้างความเป็นธรรม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งจากประสบการณ์ที่ผ่านมาการใช้ความรุนแรง แม้จะเป็นมาตรการในการจัดการปัญหาที่ดำเนินการได้ง่ายและรวดเร็ว แต่ทำให้ความขัดแย้งยิ่งขยายวงกว้าง และนำไปสู่การเผชิญหน้ากันด้วยความรุนแรงหนักขึ้น การเผชิญปัญหาความรุนแรงตามแนวทางสมานฉันท์ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเข้าถึงวิธีการแก้ปัญหาโดยอาศัยสันติวิธีอย่างหนึ่ง และยังเป็นการหาหนทางสร้างสันติสุข สร้างความมั่นคงให้กับสังคมไทยในอนาคตไปพร้อมกันด้วย โดยเป็นแนวทางหลักของนโยบายการแก้ไขปัญหาความรุนแรงภายในประเทศระยะยาว ดังเช่นการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยแนวทางสันติวิธี เป็นต้น

สำหรับกระบวนการจัดการและแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบสันติวิธี มีวิธีการที่สามารถดำเนินการได้หลากหลายรูปแบบขึ้นกับว่าความขัดแย้งอยู่ในสถานการณ์ใด โดยแบ่งได้เป็น ๓ ระยะ คือ **ระหว่างก่อนเกิดสถานการณ์** **ระหว่างที่เกิดสถานการณ์** และ **ภายหลังสถานการณ์** ความขัดแย้งผ่านพ้นไปแล้ว ในกรณีที่พบว่าความขัดแย้งกำลังจะก่อตัวแนวทางการจัดการเพื่อคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสมคือ **การเสนอแนวทางไตสวนสาธารณะ (Public hearing)** ซึ่งเป็นวิธีการที่ควรเกิดก่อนที่จะมีการดำเนินการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะขนาดใหญ่ เพื่อให้พรรคชนะที่แตกต่างขัดแย้งกันระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ใต้รับการพิจารณาและนำไปสู่การสร้างข้อสรุปรและการตัดสินใจร่วมกันของคนในสังคม

ในกรณีที่ความขัดแย้งเกิดขึ้นและนำไปสู่การเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายที่ตรงข้ามกัน เช่น การชุมนุมเรียกร้อง การปิดถนน ล้อมทำเนียบรัฐบาลหรือส่วนราชการ ปิดล้อมโรงงาน เป็นต้นแนวทางการจัดการปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสมก็คือ การสร้างพื้นที่สำหรับการสานเสวนาระหว่างฝ่ายที่ขัดแย้งผ่านกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยแบบมีคนกลาง ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนภาครัฐ ผู้แทนกลุ่มผู้เรียกร้อง และผู้แทนภาควิชาการ โดยอาจเป็นการ**เจรจาเพื่อตอรอง (Negotiation)** เพื่อหาข้อแลกเปลี่ยนบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาในประเด็นที่ไม่ซับซ้อนนักหรือการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (Mediation) ในกรณีที่คู่ขัดแย้งเห็นว่าทั้งคู่ต่างไม่สามารถแก้ไขปัญหาร่วมกันได้โดยลำพัง จึงต้องอาศัยการยอมรับความช่วยเหลือจากคนกลางเป็นผู้ช่วยตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้ง

สำหรับกรณีที่มีปัญหาความขัดแย้งได้เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงแล้ว เช่น การเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายที่ขัดแย้งกันด้วยความรุนแรง และก่อให้เกิดความเสียหายในร่างกายและทรัพย์สิน แนวทางการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติวิธีที่เหมาะสมคือ **กระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ (Restorative justice)** ซึ่งเป็นกระบวนการเยียวยาปัญหาความขัดแย้งโดยให้ความสนใจในการฟื้นฟูแก่เหยื่อและชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อมากกว่าการให้คุณค่าเรื่องการลงโทษผู้ทำผิด โดยยกระดับความสำคัญของเหยื่อในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น รวมทั้งการดึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมเรียกร้องให้ผู้ทำผิดแสดงความรับผิดชอบโดยตรงต่อบุคคลหรือชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการข้อพิพาทที่มีรากฐานอยู่ในวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิม เช่น การประชุมไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในหมู่บ้าน การบรรเทาและเยียวยาความเสียหาย

ของเหยื่อด้วยจารีตกฎเกณฑ์ในชุมชน เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ เป็นกระบวนการที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการทำคามผิดมาร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาว่าจะจัดการอย่างไรกับสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำผิด และหาวิธีการในการฟื้นฟูแก่เหยื่อและชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อ โดยกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเรียกร้องการแสดงความรับผิดชอบของผู้ทำผิด และให้การช่วยเหลือสนับสนุนในการตอบสนองต่อความต้องการของเหยื่อ

ทั้งนี้ กระบวนการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีสู่ความสมานฉันท์ที่กล่าวข้างต้นนั้น นับว่าเป็นวิธีการหนึ่งของการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ โดยไม่ใช้ความรุนแรง แต่ทั้งนี้ หากมองไปถึงตัวบุคคลในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขนั้น ทุกคนจะต้องมีหลักในการครองตนที่ถูกต้องของการเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย ที่มีหลักพื้นฐานเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เคารพสิทธิ เสรีภาพและกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม และรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ก็จะทำให้สังคมมีความสมานฉันท์อย่างที่ต้องการ

บทบาทสื่อมวลชนกับความสามานอันท์

สื่อมวลชนมีบทบาททำหน้าที่ด้านการสื่อสาร และเป็นตัวเชื่อมเพื่อทำให้เกิดการรวมตัวกันของทุกส่วนในสังคม ในปัจจุบันสื่อมวลชนมีความมุ่งมั่นเสนอข่าวสารโดยคาดหวังว่า ข่าวสารและการสื่อสารต่าง ๆ ของสื่อมวลชนทุกประเภท จะเป็นสิ่งที่สามารถสร้างความเข้าใจอันดีของคนในประเทศ เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นคนกลางที่ให้ข้อมูลต่าง ๆ กับสังคมได้อย่างถูกต้อง และเมื่อใดก็ตามที่เกิดความขัดแย้ง สิ่งที่เป็นแรงจูงใจและมีความจำเป็นต่อการจัดการความขัดแย้งคือ การสื่อสาร โดยเฉพาะภาวะวิกฤติทางการเมือง การสื่อสารจะต้องเน้นการใช้กระบวนการสื่อสารแบบสันติ ที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล โดยสื่อมวลชนเป็นสถาบันทางวิชาชีพที่มีหลักปฏิบัติในการทำงาน

ยึดมั่นจรรยาบรรณ และประเพณีของตนเอง การนำเสนอข่าวถือเป็นงานหลักของสื่อมวลชน ซึ่งจะต้องนำเสนอข่าวที่ถูกต้องเที่ยงตรงเที่ยงธรรมและสมบูรณ์ รวมทั้งต้องให้ความสำคัญของการเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์ขัดแย้งเป็นสถานการณ์พิเศษที่สื่อมวลชนควรจะต้องตระหนักและระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำเสนอ ไม่ควรเน้นเพื่อการขายข่าวเท่านั้น แต่ควรจะทำหน้าที่เสนอที่มาของปัญหาความขัดแย้ง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจกับคนในสังคมไทยได้ตระหนักและพิจารณาปัญหานั้นอย่างจริงจัง มิฉะนั้นสื่อมวลชนจะกลายเป็นส่วนหนึ่งที่เข้าไปมีส่วนร่วมในปัญหาความขัดแย้งเสียเอง และสำหรับการนำเสนอข่าวในลักษณะที่มีการวิเคราะห์ให้ความคิดเห็นส่วนตัวเข้าไปด้วยนั้น อาจจะเป็นบทบาทหน้าที่ของการเป็นสื่อสารมวลชนที่ไม่ถูกต้องนัก ด้วยการชักจูง โน้มน้าวผู้รับสารให้เชื่อในสิ่งที่คุณเชื่อ ไม่ใช่เชื่อในข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ ซึ่งการนำข่าวมาเสนอนั้นจะต้องให้ผู้รับสารนำไปคิด วิเคราะห์เอง นั่นคือ การทำหน้าที่สื่อมวลชนที่ถูกต้องซึ่งในภาวะปกติสื่อต่างๆ ควรทำหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมในการให้ข่าวสาร เพื่อการนำเสนอสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างครบทุกด้านและทันเหตุการณ์ หรือกระตุ้นเตือนให้ตระหนักถึงผลกระทบของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นทั้งด้านที่ดีและไม่ดีแก่สังคมไทย และหากมีวิกฤติความขัดแย้งที่รุนแรงเกิดขึ้น สื่อจะต้องสะท้อนภาพสังคมออกมาบนหลักการ ชี้แจงแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติของบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่อยู่แบบเดิมไปสู่แบบใหม่ โดยให้การศึกษาความรู้ความเข้าใจในประเด็นของการพัฒนาสังคม

ที่ถูกต้อง เคารพสิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกัน คำนี้ถึงผลประโยชน์ของสังคมเป็นหลักมากกว่าบุคคล หรือกลุ่มบุคคล

บทบาทสื่อมวลชนมุ่งที่จะนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และไม่ลำเอียงเข้าข้างใคร ซึ่งบ่อยครั้งการเสนอข่าวที่ดีนั้น จะช่วยให้ความขัดแย้งลดลง การที่จะช่วยคลี่คลายความขัดแย้งนั้นมีหลายช่องทางด้วยกัน อาทิ

❖ **การให้การศึกษา (educating)** แต่ละฝ่ายที่อยู่ในเหตุการณ์ความขัดแย้งจำเป็นต้องรู้ว่าเงื่อนไขและข้อจำกัดของอีกฝ่ายในการสร้างความสมานฉันท์คืออะไร เช่น การเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอำนาจนั้นสามารถให้ความรู้แก่อีกฝ่ายเพื่อหลีกเลี่ยงข้อเรียกร้องการแก้ปัญหา ทำให้การแก้ปัญหาทางง่ายและรวดเร็ว

❖ **การสร้างเชื่อมั่น (confidence - building)** การขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกันเป็นสาเหตุที่สำคัญของปัญหาความขัดแย้ง สื่อสามารถช่วยลดความสงสัยและความไม่ไว้วางใจกันได้โดยเจาะลึกข้อมูลต่างๆ และเปิดเผยให้มากที่สุดเพื่อจะได้ไม่มีความลับให้กลัวกัน นอกจากนี้ การรายงานข่าวที่ดียังสามารถที่จะนำเสนอตัวอย่างของทางออกจากที่อื่น ๆ และอธิบายให้เห็นถึงความพยายามและความเป็นไปได้ของการสร้างความสมานฉันท์ทางสังคม

❖ **การแก้ไขการรับรู้และความเข้าใจที่ผิด ๆ (correcting misperceptions)** สื่อสามารถตรวจสอบและรายงานให้ทราบถึงความเข้าใจและการรับรู้ที่ผิด ๆ ที่ทั้งสองฝ่ายมีต่อกันเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ฝ่ายที่ขัดแย้งทบทวนมุมมองและหันหน้าเข้าหากันเพื่อลดความขัดแย้ง

❖ **การเป็นพื้นที่ระบายอารมณ์ความรู้สึก (emotional outlet)** การที่จะให้ความขัดแย้งคลี่คลายได้นั้น จำเป็นที่จะต้องมียช่องทางหรือพื้นที่ให้ฝ่ายต่าง ๆ ใต้ระบายความรู้สึกโกรธเคือง หรือ ความโกรธ เพราะไม่เช่นนั้นอาจทำให้เกิดการระเบิดความอัดอั้น ซึ่งจะทำให้สถานการณ์นั้นเลวร้ายลง สื่อสามารถเป็นพื้นที่ที่สำคัญ ในการเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายได้พูดได้แสดงออกแทนที่จะให้เกิด การถกเถียงกันอย่างซึ่งหน้าระหว่างฝ่ายตรงกันข้าม การโต้แย้ง หลายอย่างสามารถต่อสู้ทางสื่อได้ ซึ่งความขัดแย้งอาจจะได้รับการแก้ไขก่อนที่จะกลายเป็นความรุนแรง

❖ **การเสนอทางออก (solution building)** ในเหตุการณ์ ความขัดแย้งนั้นแต่ละฝ่ายมักจะมีข้อเรียกร้องเฉพาะของตนที่เสนอ ขึ้นมา ดังนั้น ในการรายงานข่าวแต่ละวันสื่อจะต้องพยายามสรุป และ รายงานให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นข้อเสนอ ทางออกของปัญหา แทนการ นำเสนอวาทะเกี่ยวกับความเดือดร้อนยุ่งยากเข้าไปเข้ามา การสื่อข่าว ที่ดีเป็นกระบวนการในการแสวงหาทางออกตลอดเวลา

❖ **การสร้างสมดุลอำนาจ (encouraging a balance of power)** เมื่อมีการเจรจาเกิดขึ้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งต่างก็คาดหวังว่าพวกเขาจะต้องได้รับความสนใจและให้ความสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน การสื่อสารข่าวที่ดีช่วยในการเจรจาต่อรอง เพราะการรายงานไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้น จะมีความสมดุลให้ความสำคัญกับทุกฝ่ายและช่วยให้เกิดสมดุลอำนาจเพื่อประโยชน์ในการรับฟังข้อร้องเรียนและหาทางออกได้อย่างถูกต้อง

บทสรุป

ในทุกสังคมการมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสันติสุข เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ แต่หากการอยู่ร่วมกันของคนจำนวนมากจนเป็นชุมชนหรือเป็นสังคม สิ่งทีห้สึกเสียดังไม่ได้คือ ความขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มักเกิดจากความคิด ทัศนคติ ความรู้สึก ค่านิยมที่แตกต่างกัน แต่ความขัดแย้งเหล่านี้สามารถที่จะหาทางแก้ไขได้ ด้วยการสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในสังคม สังคมไทยก็เป็นสังคมหนึ่งที่เกิดปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งทุกภาคส่วนต่างพยายามหาทางแก้ไขเพื่อให้สังคมเป็นสังคมแห่งสมานฉันท์ แต่การที่จะทำให้สังคมเป็นสังคมแห่งสมานฉันท์ได้นั้น ประการสำคัญคือ คนในสังคมไทยจะต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย นั่นหมายถึง การมีหลักกฎหมายในการดำเนินชีวิต การให้การยอมรับให้ความเคารพ การแสดงออกความคิดเห็นอย่างเป็นประชาธิปไตย มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง ต่อสังคม และเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมและการเมืองอย่างถูกต้อง สิ่งทีกล่าวเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม และหากมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นก็จะใช้แนวทางสร้างความสมานฉันท์ในการแก้ปัญหาทีประกอบด้วย สถาบันสำคัญทีทุกคนในสังคมไทยยึดมั่นยึดถือมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต บนพื้นฐานระบบอุปถัมภ์ทีมีคู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยใช้กระบวนการจัดการแบบสันติวิธี ทีไม่ใช้ความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นการเสนอแนวทางได้สวนสาธารณะ การเจรจาต่อรอง หรือกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ ทีสามารถนำมาใช้ได้

ในทุกสถานการณ์ โดยมีสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการนำเสนอข่าวอย่างเป็นกลาง ทั้งนี้ หากแต่จะให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งความสมานฉันท์ดังที่ทุกคนต้องการได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนจะต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงการเสริมสร้างสังคมไทยให้มีความสมานฉันท์ ด้วยการช่วยกันสร้างจิตสำนึกความรักชาติและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างจริงจัง โดยมีพื้นฐานหลักธรรมคำสอนของศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ อีกทั้งต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ก็จะช่วยให้พลเมืองของสังคมไทยมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันด้วยความรักใคร่ ประองดอง สมานสามัคคีกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นสังคมไทยแห่งความสมานฉันท์อย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. แนวทางการดำเนินงานการสร้างความปลอดภัยของชนชั้นของคนในชาติด้วยมิติศาสนา. กรุงเทพฯ : กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๗

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ปี ๒๕๔๙. รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) : เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์ การสัมมนาวิชาการประจำปี ๒๕๔๘ เรื่อง สู้สังคมสมานฉันท์, ๒๕๔๙

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. พลเมืองในระบบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๕

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. วิถีประชาธิปไตยในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๘

ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. ฐานรากของการสร้างสังคมแห่งความสมานฉันท์และวัฒนธรรมประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า. สืบค้นเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๙ จาก <http://kpi.ac.th/%E0%B8%90>

ประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม. สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๕๙ จาก http://dnfe5.nfe.go.th/ilp/soc2/so31-2_4.htm

เรณูมาศ รักษาแก้ว. การมีส่วนร่วมของประชาชน. ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า .สืบค้นเมื่อ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๕๙ จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%81>

สถาบันพระปกเกล้า. ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า : เสียงข้างมาก เสียงข้างน้อย สืบค้นเมื่อ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๕๙ จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B9%80>

สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์. บทบาทสร้างสมานฉันท์ของสื่อสารมวลชน.. ความหวังหรือทางฝันของสังคมไทย ตอนที่ ๑. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙ จาก <http://news.sanook.com/945144/>

สำนักประชาสัมพันธ์จังหวัดกำแพงเพชร กรมประชาสัมพันธ์. แนวทางสร้างความปรองดอง สมานฉันท์ สร้างสรรค์ชาติ. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๕๙ จาก http://pr.prd.go.th/kamphaengphet/ewt_news.php?nid=305&filename=index

สำนักประชาสัมพันธ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี กรมประชาสัมพันธ์. สมานฉันท์ที่สังคมต้องการ. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๙ จาก http://region5.prd.go.th/ewt_news.php?nid=13008&filename=reconciliation

อังคณา บุญสิทธิ์. ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในท้องถิ่นไทย สำนักพัฒนาการคุ้มครองประพฤติ กรมคุ้มครองประพฤติ กระทรวงยุติธรรม สืบค้นเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๙ จาก <https://sites.google.com/site/may00may00may>

จัดทำโดย
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร